

UTLIB 220

Tartu ülikooli raamatukogu, tudengite keeles Utlib, saab tänava 220-aastaseks. Mida see koht töötajatele ja lugejatele tähendab, annab ülevaate käesolev sari.

TEL 739 0360, LIINA.LUDVIG@POSTIMEES.EE

ASENDAJAST KASVAS JUHT. Küsimustele vastab **Malle Ermel**, kes oli Tartu ülikooli raamatukogu uuele hoonele nurgakivi paneku ja maja avamise aegu teadussekretär.

Raamatukogu kolimise ajal tuli välja üllatusi

RAIMU HANSON
raimu.hanson@postimees.ee

Kui Tartu ülikooli raamatukogu asus viimaseid aastaid toomkiriku kooriosas, kuhu see kolis 1806, mil direktoriks oli Karl Morgenstern, oli selle 160-liikmelises kollektiivis teadussekretärina ametis Malle Ermel.

Milles seisnes teie töö?

Ametinimetus oli väga peen, eriti vene keeles, paraku teadusega oli sel vähe pistmist. Üleliiduliste tüüpkoosseisude järgi oli teadusraamatukogudes selline ametikoht ette nähtud.

Minu ülesanne oli igasuguse dokumentatsiooni ettevalmistamine, nagu näiteks raamatukogu tööplaanid ja aruanded. Mingis mõttes oli see ka direktori ja asedirektori referendi amet. Olin ka metoodikanõukogu ja kirjastuskollegiumi liige ning osalesin raamatukogu nõukogu koosolekutel. Tänu sellele sain hea ülevaate, kuidas raamatukogu kui tervik toimib.

Mida tegite enne seda?

Minu raamatukogunduslik karjäär algas Toomel lugemisaalis raamatukoguhoidjana asenduskohal. Poole aasta pärast hakkasin asendama lapsepuhkusel olnud teadussekretäri, kelleks toona oli Maimu Vahing (praegu Maimu Berg – RH), ja kui ta raamatukogu teenistusest lahkus, sain mina tema töökohta päriselt endale.

Raamatukogu sai oma praeguses asukohas nurgakivi 27. septembril 1976. See oli nii tähtis tegevus, et sõnavõtuga oli tulnud esinema ka Nõukogude Eesti kõige tähtsam nina, esikommunist Johannes Käbin. Mida erilist mäletate nurgakivi panekust?

Mäletan, et see oli meile väga oluline sündmus, sest ootasi me uut maja väga. Toomel ei olnud tingimused meie kogude väärilised, ruumikitsikus oli silmipimestav ja kõrvulukustav. Kogud olid mitmes hoones, soovitud raamatu sai lugeja kätte sageli alles ülejäägnisel päeval.

Ehitamist alustati 1974. aastal. Kõigepealt valmistati Vanemuise, Tiigi ja Akadeemia tänava nurk ehitusplatsiks ette, mis tähendas seda, et ühes otsas lammutati ja teises otsas oli juba kopp maa sees,

et hakata vundamendile auku kaevama. Vanemad tartlased ehk mäletavad, et siin olid ka raadiomastid ehk välismaiste raadiojaamade saadete segajad, need viidi Haagele.

Meile oli teada, et nurgakivi pannakse, ja me ootasi me seda. Mõneti oli see raamatukogutöötajatele ka üllatus, sest nurgakivi paneku ajal oli raamatukogu direktor Laine Peep lähetusel Ameerikas. Sellest pidulikust sündmusest tema kahjuks osa ei saanud.

Järgmine pidulik sündmus oli 22. veebruaril 1982, kui viiekorruselise hoone kuulutati avatuks. Ajalehes Edasi on üles tähendatud Laine Peebu sõnavõtt, et kolimiseks kulus 119 veopäeva. Milliseid üllatusi kolimine tekitas – vahest kaotasite midagi haruldast ära või leidsite üles?

Õnneks ei kaotanud midagi. Meil oli kogu kolimise protsess ja tehnoloogia väga-väga täpselt ette valmistatud. Meil oli väga hea koostööpartner, ETKVLi (1944–1991 tegutsenud Eesti tarbijate kooperatiivide vabariiklik liit – RH) koondis Auto. Olid konteinerid, kuhu mahtusid plastist piimakastid, kuhu pandi raamatud, ja et need ei saaks kannatada, kui neid uude majja toodi, olid need kaetud presentkatetega.

Kui Morgensterni hoidlat tühjaks koliti, tuli siiski mõni üllatus. Näiteks tuli välja Hannoveri riigitegelaselt ja kartograafiahuviliselt Dietrich Heinrich Ludwig von Omptedalt 1805. aastal raamatukogusse ostetud maakaardikogu juurde kuulunud bibliograafiakartoteek. See oli kena üllatus.

Toomel ei olnud tingimused meie kogude väärilised, ruumikitsikus oli silmipimestav ja kõrvulukustav.

Teadussekretärina olite mõnes mõttes direktori ja asedirektori referent. Olete aga ka ise raamatukogu juhtinud: novembrist 2010 augusti lõpuni 2012 raamatukogu direktori kohusetäitjana ja direktorina 1990–1995. Miks Laine Peep, kes lahkus meie hulgast 69-aastasena sügisel 2001, loobus 1990. aastal sellest ametist?

1990. aastad oli suurte muudatuste aeg. Ülikoolis muudeti põhikirja nii, et allasutus- te juhid muutuvad valitavaks

ega ole enam määratavad. Kui kuulutati välja konkurss, jättis Laine Peep kandideerimata.

Kas on tõsi, et ta oli sama võimukas ja käreda sõnaga nagu Kaarel Ird Vanemuises?

Ta oli üsna sõnakas ja söakas naisterahvas. Kui vaja, võis ta olla väga toetav ja abivalmis, aga võis ka teisiti käituda.

Kas seadsite ennast ise direktorikandidaadiks?

Oli neid, kes esitasid ennast ise kandideerima. Minu kandidatuuri seadis üles raamatukogu kollektiiv. Endalegi üllatuseks osutusin ma valituks.

Viimasel ajal olite haruldaste käsikirjade ja raamatute osakonna juhataja. Kui kaua?

Alates 2007. aastast oli mul õnn ja au olla selle osakonna juhataja. Eelmise aasta 1. septembril andsin ameti üle oma kolleegile Moonika Teemusele.

Mida eriti haruldast on selles osakonnas lisaks nimetatud Morgensterni ja Omptedaga seotud säilikutele?

Issanda päike läheb enne looja, kui kõikide nende suurte harulduste üleslugemisega lõpule jõuaks. Võime ennast uhkusega nimetada Eesti ja kogu Euroopa kultuurivaramuks ja mäluasutuseks. Käsikirjakogus on näiteks Immanuel Kanti kirjavahetus, Karl Morgensterni kirjavahetus ja De la Gardie perekonnaarhiiv, milles leidub ka kirju kuningas Gustav II Adolfile.

Mis tööd te teete raamatukogus praegu?

Mul on õnn jätkata käsikirjade osakonnas tööd raamatukoguhoidjana ja tegelen ka käsikirjadega, aga peamine töö on mul praegu raamatukogu ajaloo koostamine. Olen seda muu kõrvalt teinud juba aastaid.

Meie ajaloost on ilmunud artiklikogumikke ja kogude kohta põhjalikke uurimusi, mida on teinud Mare Rand, Tatjana Šahhovskaja, Ene Jaanson ja teisedki, aga üldistavat ülevaadet ei ole seni kaante vahele pandud. Annan oma parima, et see saaks ilmuda raamatukogu juubeliaastal.

Ehk on teil midagi veel südamele, mida tahaksite Tartu Postimehe lugejatele edasi öelda, aga millest meil ei ole siiani juttu olnud?

Tulge raamatukogusse! Nende võimalustega, mis me praegu pakume, oleme üks kindel linn ja varjupaik tormilises maailmas.

Malle Ermel on avanud Peterburi teaduste akadeemia arhivaari ning keiserliku ermitaaži medalite ja antiikvarade hoidja Friedrich Ludwig Schardiuse autograafide kollektsiooni.

KRISTJAN TEEDEMA

ARVUD JA KUUPÄEVAD

- Tartu ülikooli raamatukogu alustas tegevust aastal 1802 ja kolis 1806 toomkiriku kooriosas, kus praegu asub ülikooli muuseum.
- Nüüdses asukohas sai raamatukogu nurgakivi 27. septembril 1976.
- Kolimine sai alguse jaanipäeval 1981 ja kestis 119 päeva.
- Ülikooli raamatukogu kasutada olnud hoonetest toodi uude majja 3,7 miljonit köidet, mis mahtusid 619 autokoormasse.
- Arhitektide Kalju Valdre ja Mart Kallingu projekteeritud raamatukoguhoone avati pidulikult 22. veebruaril 1982.

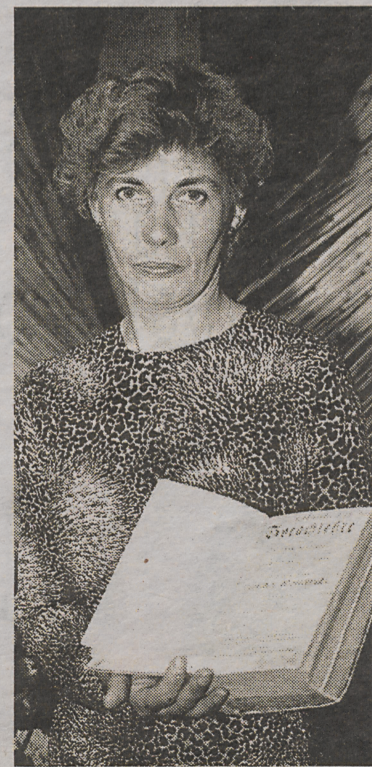
ALLIKAS: TPM JA MALLE ERMEL

Mis on teie jaoks kõige tähtsam raamat?

MALLE ERMEL
Tartu ülikooli raamatukogu raamatukoguhoidja

Mul ei ole lemmikraamatut, lemmikautorit ega lemmikžanri. On siiski mõned raamatud, mida olen aastate möödudes uuesti lugenud: Tammsaare «Tõde ja õigus» ja «Kõrboja peremees» ning Feuchtwangeri «Toledo juuditari». Ja kui tuju juhtub olema nullis, võtan kätte mõne muinasjuturaamatu.

Mais 1993 tehtud fotol hoiab Malle Ermel käes August Wilhelm Hupeli «Ehstnische Sprachlehret», millest sai raamatukogu viie miljonis köide.

MEELIS LOKK